Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentaria in octo libros physicorum Aristotelis - Cod. Ettenheim-Münster 192

Aristoteles

[S.l.], 1629-1630

Quaestio secvnda - De vacvo

urn:nbn:de:bsz:31-116321

Visual Library

QVAESTIO SECVNDA

DE VACVO

Dubium Primum.

Vtrum naturaliter detur uel dari possit Vacuum?

Prima

Prima sententia Valesij existimantis naturaliter posse dari vacuum et de facto dari extra caelum empyreum. contrariam sententiam tenet Aristoteles et cum eo alii omnes. Unde sit,

Conclusio Prima :/:

Naturaliter loquendo non datur neque dari potest vacuum ./.

Pro intellectu sciendum Vacuum nihil esse aliud quam locum non repletum corpore, aptum tamen repleri. in hac definitione intelligimus nomine loci superficiem ambientem non repletam corpore, aptam tamen repleri, et hac definitione supposita, probatur naturaliter non posse dari vacuum. et probatur variis experientiis. aqua v.g. ascendit sursum, nam per hoc ne detur vacuum. ergo naturaliter non potest dari. Deinde et vasa ferrea franguntur, ex quibus colligitur naturam abhorrere vacuum, probatur 2do. Entia naturalia et omnes causae naturales naturaliter causant et producunt suos effectus secundum ordinem a natura statutum, sed id non praestarent si darentur vacuum. ergo naturam aliud abhorret quia molitur destructionem Universi. M. probatur probatur m. Vacuum quid sit?

Cur

caa nates ut ɔservent suos effectus dependent vero
ab influentiis coelestibus, ita ut si cessaret nihil
possent facere. Si dares vacuum coelestes influentiae
non possent pervenire usque ad caas nates quia deesset
sit medium quod transferret ad haec inferiora. Quo
caa nates nil possent facere & quod ɔsequens universum
ipso periret.

Ex hoc contra negatur sententia Valesii, nam sup.
caelum empyreum nullus datur locus quod vacuum dici
possit, ex eo solum quod ibi non sit aliquod corpus ɔtentum.
ex hoc non necesse sequitur quod detur ibi vacuum quia in
superficie ɔvexa coeli supremi non datur potentia vel
aptitudo ad continendum aliquod corpus. Ex quo sequitur
neque ibi vacuum esse quia vacuum debet superficiem
aptam repleri aliquo corpore quam non habeat
amota privatione corporis replentis.

Obiicies 3o Si alicui vasi obstruatur os et
plenum aquâ ɔstituatur in loco frigidissimo
ita ut aqua congelet, tunc aqua retrahet na[t]
cum in vase cum quod ɔgelatum minore occupet
locum, et interim aër intrare nequeat. Ergo
natur

naturaliter posita dari vacuum. Confirmatur. Posita
posita naturaliter quod tota aqua maris contineretur;
similiter, aer et ignis, sed hoc dato naturaliter sequere-
retur vacuum, cum in rerum natura non detur
aliud corpus potens replere illud spatium va-
cuum quod resultaverit ex tali condensatione. Ergo naturaliter potest
dari vacuum.
R. Quod in illo casu nos rumperemus [?] potest.
Quod in illo casu nos rumperetur vel potest.
R. Quod in illo casu non rumperetur ut potest.
R. Quod in illo casu vas rumperetur ut potest.
continuo esset ex forti materia, tum ad hoc ut aliud
corpus introduceretur occupans illud spatium quod
relinquitur ab aqua congelata. Sed Contra:
R. Quod si contingat aliquod elementum condensari,
tunc alterum rarefieri, ut maiorem locum oc-
cupet; quare naturaliter loquendo impossibile est dari
vacuum, et quia impossibile naturaliter loquendo quod omnia ele-
menta simul condensentur et comprimantur. Imo
nec pars elementi condensatur quin alia pars rare-
fiat ut totum illud spatium semper sit plenum. etc.

Objicies 2o. Extra caelum nullum datur corpus
occupans illud spatium, et tamen ibi est locus aptus
repleri aliquo corpore. Ergo extra caelum datur vacuum.
Et

ad capitur aut capite natur. M. pot. ptr in ratio spatio pt dari aliq corpus contentum cum superficie spatii pt illud corpus continens. ergo dat illi locus cali à qua pt illud corpus continens. ergo dat ibi locus petens repleri aliquo corpore. et ergo vacuum. Confr hoc rat. Quia de vacuo dat scientia physica, hic n. agit de illo scientifice. sed de re impossibili non dat scientia. ergo vacuum e possibile.

R. Aristoteles ait. extra caelum dari vacuum. quia nis ibi sit carentia corporis locati, non tamen ibi carentia privativa, sed mera negatio quia nemo carentia in alio subiecto naturaliter ad continendum aliquod. Licet Deus ibi extra caelum empyreum pot corpus. Licet Deus ibi extra caelum empyreum pot creare aliq corpus replens illud spatium de potentia sua absoluta, modo tamen de facto in ista ordine natura ab ipso statuto non talis dat potentia naturalis ad ipso statuto non talis est potentia natura ab aliquo alia vel aliqua superficie ad continendum talia corpora. Sicut et ante mundi creationem non dabat vacuum quia tunc non erant superficies petens continere, et non contineus. Et si supra caelum empyreum Deus modo supernaturali poneret aliq corpus tunc ipsum caelum potius contineret ab ipso corpore

plula

qualitate, quam q illum continet. Ad Confirmationem R.
physicum non disputare de vacuo tanquam de re
praeter naturam, sed quia vacuum opponitur quodammodo
privative loco. Quare ad eandem scientiam
pertinet agere de loco, et vacuo. Oppositorum
enim eadem est disciplina, ut docet Aristoteles alibi ....

Dubium Secundum

An supernaturaliter possit dari Vacuum. Et supposito quod detur, quomodo per illud corpus moveatur?

Notandum q vires naturales Angeli non posse dari vacuum in rerum natura. probatur. si posset dari vacuum q vires naturales Angeli, sequeretur q Angelus posset immutare ordinem naturae, sed hoc dici nequit. ergo. probatur sequela. vacuum est aliquid dubio dicere magis est contra ordinem naturae, et natura illud prorsus abhorret. ergo si deberet dari vacuum q vires naturales Angeli, Angelus posset immutare ordinem naturae. probatur esse falsum. Illius est immutare naturae ordinem quam contingit, sed solus Deus est Conditor et Autor naturae. ergo solus ille potest, et non Angelus. Difficultas ergo restat an per potentiam Dei possit dari vacuum in rerum natura.

Conclusio Prima

Per potentiam Dei absolutam bene potest dari vacuum in rerum natura.

Probatur. Contra. Deus potuit solos orbes coelestes creare, et non alia corpora sublunaria absque eo q crearet elementa. Sed tunc illud spatium maneret vacuum. cum ergo per potentiam Dei dari vacuum. Deinde potest Deus annihilare elementum ignis cum sua sphaera lunae, tunc autem daretur vacuum, supposito q

Deus

Deus denegaret concursum aliis corporibus ~~nec~~ ne ex-
plerent, illud spatium vacuum. ergo.

Conclusio Secunda.

Supposito quod supernaturaliter detur vacuum
vel possit dari, tunc per illud bene potest corpus
aliquod moveri. Deus hoc implicat contra-
dictionem.

Caeteri quoque acquiescunt D. Th. Schola.

Probatur 1o. Corpus positum in vacuo esset mo-
bile, quia esset naturale. et Deus potest supplere quandam
illam quam habet a corporibus caelestibus in motu.
ergo potest tunc corpus moveri vel a Deo aut ab
Angelo vel a se ipso. Antecedens probatur. quia hoc nullam
omnino videtur repugnantiam. quoniam probatur. Si nihil aliquid
obstaret, maxime esset defectus influentiarum
caelestium a quibus dependent inferiora corpora
in motu, has autem potest Deus supplere ut dictum est. ergo.

Sed Quaeres. Utrum talis motus esset naturalis

R. Quod sic supposito tamen quod Deus aliquid faceret
per potentiam suam extraordinariam licet in dicatur
tamen esse motum eiusdem speciei cum illo qui fiet

per

p plenum.

Obiicies 3o contra hanc sententiam. Corpora infe-
riora non possunt moveri nisi dependenter ab in-
fluentiis superiorum corporum, sed corpus non potest
in vacuo recipere illas influentias. ergo neque in
illo potest moveri. Maior patet. probo minorem. Illae influentiae
sunt accidentia ergo requirunt subiectum vel
corpus existens in vacuo nisi per intermedia
corpora sed ibi non sunt talia. ergo aut certe
illae influentiae erunt sine subiecto.

Resp. Deum in praedicto casu supplere defectum
illarum influentiarum et hac ratione non sequi
praedictum inconveniens.

Obiicies 4o. Si daretur motus in vacuo tunc
daretur aliquis motus sub quo non sit nulla resistentia
sive continuitas, hoc autem impossibile. ergo. probatur sequela:
supposito quod Deus destruat quatuor elementa, et re-
linquat aliud corpus sublunare et sphaeras
caelestes tunc daretur vacuum ut de se patet.
atque in illo vacuo non esset aliquis locus sursum
neque deorsum. ergo ille motus factus per vacuum
esset

esset nullus situs. m. ptt. ptr. gignu. ex loco
sursu[m] vel deorsu[m] sumitur ratio specifica motus
si ergo alicui non esset locus sursu[m] vel deorsum
nulla quoque posset dari species motus. Confirmatur.
In vacuo non potest corpus habere aliquod ubi, ergo
nec motum. ptr. gignu. Ubi est terminus intrin-
secus motus localis. Si ergo in vacuo non potest
obtineri terminus qui est ubi, neque ipse motus haberi
poterit. ptt. gignu. ptr. omne ubi resultat ex cir-
cumstantia loci ambientis, sed in vacuo nullum est
corpus ambiens ergo nullum erit ubi.

R. Negato m. ad probationem dices castrum illum esse
positum. et ad m. dices et in vacuo posse designa-
nari aliquas differentias locales in ordine ad
caelum, quod est primum locans. et sic potest dici corpus esse
ibi sursum vel deorsum respectu caeli primi lo-
cantis. Ad confirmationem R. negato ant.
ad probationem gradus m. et distingues m. proxime
et immediate huius loci particularis gradus
m. remote et ut locus caeli. nego m.

Ubicatio

Vbicatio uero potest bene desumi à loco exti et cemento, cum quo illi esset locus eius nempe cælum in ord[i]ne ad illud desumeretur ubicatio.

Dubium Tertium

An motus in Vacuo fieret in instanti, an uero successiue uel in tempore?

Conclusio Vnica.

Supposito quod motus potest fieri in uacuo non fieret in instanti, sed successiue et in tempore.

Contra et contra Auerroem et alios Contra tum D. Th. et eius modo inter Auctores. probatur a. rat. Si corpus non moueretur in tempore per uacuum, sed in instanti, hoc esset unice quia nulla ibi esse resistentia medij, sed haec ratio non quiuerit. quia probatur an. successio motus non tantum prouenit ex resistentia

resistentia medij sed et ex aliis causis. ergo idem q
antea. patet causis. imprimis potest provenire ex debili-
tate moventis vel eius lenitate. Unde in-
telligentiae movent orbes caelestes, non in instanti,
sed in tempore, quia sunt finitae virtutis motivae
2do ex gravitate maiori vel levitate corporis.
unde corpora gravia velocius descendunt et levi-
ora facilius ascendunt. 3o ex inclinatione mobilis
quod magis vel minus resistit ut videre est in
motibus violentis qui praeter naturam inclinationem vel
potius resistentiam ipsius mobilis valde tarde
procedunt. 4o potest provenire successio ex di-
stinctione situs vel distantia extremorum. 5o.
ex propria extensione vel divisibilitate corpo-
ris.

Contra Casu 2do vere. Si daretur vacuum inter caelum
et terram et constitueretur aliqua columna
quod illud vacuum et penetraret a lapis aliqua,
vel luna quae iuxta eandem columnam moveretur
et descenderet. Si tunc talis lapis moveretur
in instanti lapis simul corresponderet partibus

columnae

columna. Sequ. ptr quia lapis esset simul in toto illo
spatio vacuo per quod penetret columna. Et sequela
vera. falsitas vero m. ptt. quia repugnat unum
corpus respondere alteri secundum longitudinem nisi
sit aequalis. ergo.

Aliud argumentum 4o contra. In vacuo nullus esset
resistentia. ergo corpus moveret per illud in instanti.
consequentia ptt. quia quae nunc resistentia repugnat in
medio, eo citius corpus movet per illud, sed in
vacuo nulla plane esset resistentia. ergo mo-
veret citissime et consequenter in instanti.

R. Concesso ante. neganda cons: ad pba: neg.
quod sola resistentia medii causet successionem in motu
sed potest provenire ex aliis capitibus, ut supra
audivimus. Unde licet in vacuo nulla esset
resistentia, adhuc tamen corpus moveretur per illud in
tempore scilicet: ex propria gravitate vel extensione
aut nati inclinatione.

Aliud argumentum 5o. Illud spatium vacuum nil

est reale. ergo per illud corpus moveretur per in instan-
ti, quia spatium est, et non est aliquod reale non potest
causare successionem in motu, sed illud
spatium nihil est reale. ergo.

R. Successionem in motu non provenire
à vacuo, sed ex ipsa natura mobilis vel motus,
corpus n. mobile ex se petit prius esse in
medio quam in termino, si moveretur loca-
liter.

Obiicies 3o. Deus sol illuminat aërem
in instanti, quia ibi nulla est resistentia ex
parte medij. sed et in vacuo nulla est resisten-
tia, ergo per illud motus fiet in instanti.

R. Concedo antecedens, nego consequentiam. Disparitas est,
quia in illuminatione solis nulla est resistentia
neque extrinseca ex parte medij, neque in-
trinseca ex parte illuminantis. Verum nulla
est resistentia ex parte passi habentis ... vacuum
... resistentia sola causat tarditatem motus in
qualitatibus.

Obi.

Arguitur. Ex nostra sententia sequeretur duo corpora aequa-
lia posse in eodem tempore moveri per diversa spa-
tia quorum unum sit plenum alterum vacuum. atqui
hoc est falsum. ergo. probatur minor. vacuum plenum spatium
plus resistit vacuum vero nihil. ergo requirunt (?)
aequaliter moveri in eodem tempore. sequela probatur et
sit casus quod unum corpus percurrat vacuum per
quadrantem horae, et aliud currat per plenum
per dimidiam horam; tunc si daretur aliud medium
per aequale duplo subtilius altero, tunc corpus
percurreret illud per quadrantem horae. ergo
sequela vera (?). probatur antecedens. quo medium est subtilius
eo velocius percurritur. ergo si est duplo subtilius per
curret illud per quadrantem horae.
R. N. istum casum esse possibilem quia sit aliquod
corpus ab intrinseco esse tam tardum in motu
per vacuum, ut ab alio corpore quod maiorem
habet resistentiam in velocitate superetur.
Verum haec solutio videtur contra suppositum
argumenti quod supponit illa corpora esse aequalia
secundum intrinsecam constitutionem. R. etc.

ad

eod certo argti. Illum nunquā posse [illegible]
ita q illa duo corpa equaliter moveant sed
p transit p plenū plus tpris consumit quā illud
p transit p vacuū. qa plus resistentiae invenit
ex parte medii.